

จุลกาลมหากาลวตถุ ฯ

“สุภานุปสุลี วิหรนตุนติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตุถา เสตพฺยนครํ
อุปนิสฺสาย สีสฺปาวเน วิหรนฺโต จุลกาลมหากาเล อารพฺภ กเถสิ ฯ

เสตพฺยนครวาสีโน หิ “จุลกาลโล มชฺฌิมกาลโล มหากาโล จาติ
ตโย ภาตโร กุญฺมพิกา ฯ เตสุ เชฏฺฐกนิญฺจา ทิสาสฺ วิจริตฺวา ปญฺจหิ
สกุญฺสเตหิ ภาณํ ออาหารนฺติ ฯ มชฺฌิมกาลโล อากตํ วิกกิณาติ ฯ
อเถกสมฺมํ สมเย เต อุโภปี ภาตโร ปญฺจหิ สกุญฺสเตหิ นานาภาณํ
คเหตุวา สวตฺถึ คนฺตฺวา สวตฺถึยา จ เชตวนสฺส จ อนฺตเร สกฺภา
นิ โมจยฺสํ ฯ เตสุ มหากาโล สายนฺุหสมเย มาลาคนฺธาติหตุเถ
สวตฺถึวาสีโน อริยสาวเก ฌมฺมสฺสวานาย คจฺจนฺเต ทิสฺวา “กุหิ อิเม
คจฺจนฺตีติ ปุจฺฉิตฺวา ตมตฺถํ สุตฺวา “อหํปี คมิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา
กนิญฺจํ อามนฺเตตฺวา “ตาท สกฺญฺเอสฺ อปฺปมตฺโต โหหิ, อหํปี ฌมฺมํ
โสตุํ คมิสฺสามิตี วตฺวา คนฺตฺวา ตถาคตํ วนฺทิตฺวา ปริสฺปรियนฺเต นิ
สีทิ ฯ สตุถา ตํทิวสํ ตสฺส อชฺฌมาสเยน อนฺุพฺพุพิกถํ กเถนฺโต
ทุกฺขกฺขนฺธสฺสตุตฺตาทิวเสน อนฺเกปฺริยาเยน กามานํ อาทีนํ โอการํ สงฺ
กิเลสญฺจ กเถสิ ฯ ตํ สุตฺวา มหากาโล “สพฺพํ กิร ปหาย
คนฺตพฺพํ, ปฺรโลกํ คจฺจนฺตํ เนว โภคา น ฌาตโย อนฺุคจฺจนฺติ, กิ
เม ฌราวาเสน, ปพฺพชิสฺสามิตี จินฺเตตฺวา, มหาชเน วนฺทิตฺวา
ปกฺกนฺเต, สตุถารํ ปพฺพชฺชํ ยาจิตฺวา, สตุถารา “นตฺถิ เต โกจิ
อปฺโลเกตฺพฺโพติ วุตฺเต, “กนิญฺโจ เม อตฺถิ ภาณฺเตติ วตฺวา, “เตน
หิ อปฺโลเกหิ นนฺติ วุตฺเต, “สาธฺว ภาณฺเตติ อาคนฺตฺวา กนิญฺจํ เอตท
โวจ “ตาท อิมํ สพฺพํ สापเตยฺยํ ปฏฺฐิปฺชชาติ ฯ “ตุมฺเห ปน ภาติ
กาติ ฯ “อหํ สตุถุ สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามิตี ฯ โส ตํ นานปฺปกา

เรหิ ยาจิตฺวา นิวตฺเตตฺตุ อสฺสโกนฺโต “สาธฺ สามี ยถาชฺฌาสยฺ กโร
 ภาติ อาห ๑ มหากาลโธ คนฺตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชฺ ๑ “อหํ
 ภาติกํ คเหตุวา ว อุปฺปพฺพชฺสฺสามีติ จุลฺลกาโลปี ปพฺพชฺ ๑ อปร
 ภาเค มหากาลโธ อุปสมฺบํทํ ลภิตฺวา สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา สาสเน
 ฐฺรานิ ปุจฺฉิตฺวา, สตฺถารา ทฺวีสุ ฐฺเรสุ กถิตฺสุ, “อหํ ภนฺเต มหฺล
 ลกฺกาเล ปพฺพชิตฺตฺตา คนฺถฐฺรํ ปุเรตฺตุ น สกฺขิสฺสามิ, วิปฺสฺสนาฐฺรํ
 ปน ปุเรสฺสามีติ ยาว อรหฺตฺตา โสฺสานิกฐฺตงฺคํ กถาเปตฺวา, ปจฺมยา
 มาตฺกุกฺเม สพฺเพสุ นิตฺทํ โอกฺกนฺเตสุ, สฺसानํ คนฺตฺวา ปจฺจฺจฺสกาเล
 สพฺเพสุ อนุญฺจิตฺเตสุเยว, วิหารํ อากจฺฉติ ๑

อเถกา สฺसानโคปีกา กาลี นาม ฉวฑฺทาหิกา เถรสฺส จิตฺต
 ฌานญจ นิสฺสีทนฺนฺจฺจานญจ จงฺกมฺนฺนฺจฺจานญจ ทิสฺวา “โก นฺ ไซ
 อธิทาคจฺฉติ, ปรีคฺคณฺหิสฺสามิ นนฺติ ปรีคฺคณฺหิตฺตุ อสฺสโกนฺตี เอกทิวสํ
 สฺसानกฺฎิกาย ทิปี ชาเลตฺวา ปุตฺตธิตฺโร อาทาย คนฺตฺวา เอกมฺนฺเต
 นิสฺสีนา มชฺฉิมยามเ เถรํ อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวา คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา “อย
 โย โน ภนฺเต อิมฺสมิ ฌาเน วิหฺรตีติ อาห ๑ “อาม อุปาสฺติเกติ ๑
 “ภนฺเต สฺसानเ วิหฺรนฺเตหิ นาม วตฺตํ อุกฺคณฺหิตฺตุ วญฺญตีติ ๑ เถโร
 “กึ ปน มยฺ ตยา กถิตฺวตฺเต วตฺติสฺสามาติ อวตฺวา “กึ กาทฺตุ วญฺญ
 ติ อุปาสฺติเกติ อาห ๑ “ภนฺเต โสฺสานิกเหิ นาม สฺसानเ วสนภาโว
 สฺसानโคปกานํ วิหาเร มหาเถรสฺส คามโกชกฺสฺส จ กเถตฺตุ วญฺญตีติ
 ๑ “กึการณฺาติ ๑ “กตฺกมฺมา โจรา สามิเกหิ ปทานุปํทํ อนุพนฺธนฺ
 ตา สฺसानเ ภณฺฑิกํ จฑฺฑเตตฺวา ปลายนฺติ; อถ มนฺุสฺสา โสฺสานิกานํ
 ปรีปนฺถํ กโรนฺติ; เอเตสํ ปน กถิตฺเต, ‘มยฺ อิมฺสฺส ภทฺทนฺตฺสฺส เอต
 ตกนฺนาม กาลํ เอตฺถ วสนภาวํ ชานาม, อโจโร เอโสติ อุปทฺทวํ นิ

วาเรนฺติ; ตสฺมา เอเตสํ กเถตุํ วัณฺณตีติ ฯ “อณฺเฑํ ก็ กาทพฺพนฺติ ฯ
 “ภนฺเต สุสฺสานเ วสนฺเตน นาม อยฺเยน มจฺฉมํสปีฏฺจติลคฺคฺพาทีนึ วชฺ
 เชตพฺพานิ, ทิวา น นิทฺทายิตพฺพํ, อกฺุสีเตน ภฺวิตพฺพํ อารทฺธวิริเยน,
 อสเจน อมายาวินา หุตฺวา กลฺยาณชฺฌาสเยน ภฺวิตพฺพํ, สายํ สพฺเพ
 สฺสุ สฺสุเตสฺสุ วิหารโต อากนฺตพฺพํ, ปจฺจฺจสกาเล สพฺเพสฺสุ อณฺุฏฺจิตฺเตสฺสุเย
 , วิหารํ คนฺตพฺพํ, สเจ ภนฺเต อโยโย อิมสฺมึ จาเน เอวํ วิหรนฺโต
 ปพฺพชิตกิจฺจํ มตฺถกํ ปาเปตฺุํ สกฺขิสฺสตี, สเจ มตฺถวํ อานेतฺวา จทฺ
 เทนฺติ, กมฺพลกฺุฎฺฐาคารํ อโรเปตฺวา คนฺธมาลาทีหิ สกฺกการํ กตฺวา
 สวํริกิจฺจํ กริสฺสตามิ; โน เจ สกฺขิสฺสตี, จิตกํ อโรเปตฺวา อคฺคิ
 ชาเลตฺวา สงฺกฺนา อากทฺุฒิตฺวา พหิ จเปตฺวา ปรสฺสุนา โภกฺุฏฺฐิตฺวา
 ขณฺุทฺทาขณฺุทฺทิกํ จินฺุทิตฺวา อคฺคิมฺหิ ปกฺุจิปิตฺวา ตฺยหํ ทสฺเสตฺวา
 ฌาเปสฺสามีติ ฯ อถ นํ เถโร “สาธฺุ ภทฺุเท, เอกํ ปน รุปรามมณฺ์
 ทิสฺวา มยฺหํ กเถหีติ อาห ฯ सा “สาธฺุตี ปจฺจสฺสตี ฯ เถโร
 ยถาชฺฌาสเยน สุสฺสานเ สมณฺธมฺมํ กโรตี ฯ จุลลกาลตฺเถโร ปน
 อญฺุจาย สมนฺุจาย ฆรฺวาสํ จินฺุเตติ, ปุตฺตทารํ อณฺุสฺสรตี, “อโย เม
 ภาติโก อติภาริโย กมฺมํ กโรตีติ จินฺุเตสิ ฯ

อเถกา กุลธิตา ตํมุหุตฺตํ สมนฺุจิตฺเตน พฺยาธินา สายณฺุหสมเย
 อมิลตา อกิลนฺุตา กาลมกาสิ ฯ ตเมนํ ฌาตโย ทารุเตลาทีหิ สทฺุธิ
 สายํ สุสฺสานํ เนตฺวา สุสฺสานโคปิกาย “อิมํ ฌาเปหีติ ภตี ทตฺวา นิย
 ยาเทตฺวา ปกฺุกมฺีสุ ฯ सा तससा पारुपनवत्तं अपनेत्वा तं मुहत्त
 त्तम् पणित्त्तํ สฺวณฺุณวณฺุณํ สวํริ ทิสฺวา “อิมํ อโยยสฺส ทสฺเสตฺุ
 ปฏฺุริรูปํ อารมฺมณฺุติ จินฺุเตตฺวา คนฺุตฺวา เถรํ วณฺุทิตฺวา “เอวรูปร
 นาม ภนฺุเต อารมฺมณฺ์ อตฺถิ, โอลเทยยาถาติ อาห ฯ เถโร “สาธฺุ

ปริหาสั กโรนตา นีจาสนานิ สงฆตเถรโกฏิยั อตถรนต์ิ, อุจจาสนานิ
 สงฆนวกโกฏิยั ฯ อิตโร “มา เอวั กโรถ, อุจจาสนานิ อุปริ ปา
 เปถ, นีจาสนานิ เหฏฐาติ อาห ฯ อิตถิโย ตสฺส วณัํ อสฺสนนฺติโย
 วยิ “ตวั กั กโรนโต วิจรสิ ? กั ตว อาสนานิ ปาเปตํ น วฏฺฏ
 ติ ? ตว กั อาปุจฺจิตฺวา ปพฺพชิตฺ ? เกน ปพฺพชาปีโตสิ ? กสฺมา
 อิธาคโตสิตี วตฺวา นีวาสนปารุปนัํ อจฺฉินฺทิตฺวา เสตกานิ วตฺถานิ นี
 วาเสตฺวา สีเส มาตาจุมฺพุกั จเปตฺวา “คจฺฉ ตวั, สตฺถารั อาเนหิ;
 มยั อาสนานิ ปาเปสฺสามาติ ปหิณฺสิสุ ฯ โส นจิริ ภิกฺขุภาเว จตฺวา
 อวสฺสโก ว อุปฺปพฺพชิตฺวา ลชฺชิตํ น ชานาติ; ตสฺมา เตน อากป
 เปน นีราสงฺโก ว คนฺตฺวา สตฺถารั วนฺทิตฺวา พุทฺธปฺปมฺขัํ ภิกฺขุสงฺฆัํ
 อาทาย อาคโต ฯ ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปน ฆตฺตกิจฺจาวสานเณ มหากาลสฺส
 ภริยาโย “อิมาทิ อตฺตโน สามิโก คหิโต, มยปิ อมฺหากั สามิกั
 คณฺหิสฺสามาติ จินฺเตตฺวา ปฺนทิวสฺตถาย สตฺถารั นิมนฺตยัสิสุ ฯ ตทา
 ปน อาสนปาปนตถัํ อโ ภิกฺขุ อคมาสิ ฯ ตา ตสฺมี ขณเณ โอกาสั
 อลภิตฺวา พุทฺธปฺปมฺขัํ ภิกฺขุสงฺฆัํ นีสีทาเปตฺวา ภิกฺขัํ อทฺสู ฯ จุลล
 กาลสฺส ปน เทว ภริยาโย, มชฺฉิมกาลสฺส จตฺสโส, มหากาลสฺส
 อฏฺฐ ฯ ภิกฺขุปี ฆตฺตกิจฺจํ กาทูกามา นีสีทิตฺวา ฆตฺตกิจฺจมกัํสุ, พหิ
 คนฺตูกามา อุฏฺฐาย อคมัํสุ ฯ สตฺถา ปน นีสีทิตฺวา ฆตฺตกิจฺจํ กริ ฯ
 ตสฺส ฆตฺตกิจฺจปริโยสานเณ ตา อิตถิโย “ภนฺเต มหากาโล อมฺหากั
 อนุโมทนัํ กตฺวา คมิสฺสติ, ตุมฺहे ปุโรโต คจฺฉนฺตาติ วทึสิสุ ฯ สตฺถา
 “สาธฺฐติ วตฺวา ปุโรโต อคมาสิ ฯ คามทฺวารั ปตฺวา ภิกฺขุสงฺฆเณ
 อุชฺฌายิ “กีนฺนาเมตํ สตฺถารา กตํ, ตฺวา นุ โข กตํ อุทาหุ อชา
 นิตฺวา ?, หิโย จุลลกาลสฺส ปุโรโต คตฺตตา ปพฺพชฺชนฺตราโย ชาโต,

อชช อสส ปุโรโต คตตตตา อนุตตราโย นาโหสิ, อิทานิ สตุถา มหา
 กาลัง นีวตเตตฺวา อากโต, สีลวา โข ปน ภิกฺขุ อจฺจสฺส ปนฺโน;
 กริสฺสนฺติ นฺุ โข ตสฺส ปพฺพชฺชนฺตฺรายนฺติ ฯ สตุถา เตสํ วจัน
 สุตฺวา นีวตฺติตฺวา จิตฺโต “กึ กเถถ ภิกฺขเวติ ปุจฺฉิ ฯ เต ตมตฺถํ
 อโรเจสํ ฯ “กึ ปน ตุมฺเห ภิกฺขเว จุลลกาลัง วีย มหากาลัง สลลภ
 เขถาติ ฯ “อาม ภนฺเต, ตสฺส ทิ เทว ปชาปติโย, อิมสฺส อจฺจ;
 อจฺจหิ ปริกฺขิปิตฺวา คหิตฺโต กึ กริสฺสตี ภนฺเตติ ฯ สตุถา “มา
 ภิกฺขเว เอวํ อวจฺจตุถ, จุลลกาโล อจฺจจาย สฺมจฺจาย สฺสจฺจามมณฺพหุโล
 วิหฺรติ, ปปาตตญฺเฐ จิตฺตพฺพผลรฺกฺขสทิสฺโส, มยํ ปน ปุตฺโต มหากาโล
 อสุภานุปสฺสี วิหฺรติ, ฆนฺเสถปพฺพโต วีย อจฺจโล วาติ วตฺวา อีมา
 คาถาโย อภาสิ

“สุภานุปสฺสี วิหฺรนฺตํ อินฺทฺริเยสฺส อสํวตํ
 โภชนมฺหิ อมตฺตํ กุสึตํ หีนวีริยํ
 ตํ เว ปสฺหตี มารो, วาโต รุกฺขํ ว พฺพผลํ ฯ
 อสุภานุปสฺสี วิหฺรนฺตํ อินฺทฺริเยสฺส สฺสํวตํ
 โภชนมฺหิ จ มตฺตํ สทฺธํ อารทฺธวีริยํ
 ตํ เว นปฺปสฺหตี มารो, วาโต เสถํ ว ปพฺพตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ สฺสุภานุปสฺสินฺติ: สฺสุภํ อฺนฺนุปสฺสนฺตํ ฯ “อิจฺจจามมณฺเฒ มานสํ
 วิสฺสชฺเชตฺวา วิหฺรนฺตฺนฺติ อตฺถิโต ฯ โย ทิ ปุคฺคโล นิมิตฺตคฺคคาหํ
 อฺนฺนุพฺยชฺคฺคคาหํ คณฺหนฺโต “นขา โสภณฺนาติ คณฺหาติ, “อํจฺจุลฺลโย
 โสภณฺนาติ คณฺหาติ, “หตฺถา ปาธา ชงฺฆา อูรฺุ กฺภู อูทฺธํ ธนา คีวา
 โอฏฺฐโจ ทนฺตา มุขํ นาสา อกฺขีนิ กณฺณา ภมฺภา ลลาภฺมํ เกสา
 โสภณฺนาติ คณฺหาติ, “เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ โสภณฺเนติ คณฺ

หาคติ, “วณโณ สุโก, สณฺจันํ สุภนฺติ คณฺหาคติ; อยํ สุภานุปสฺสึ
 นาม; ตํ เอวํ สุภานุปสฺสึ วิหรนฺตํ ๑ อินฺทฺริเยสุติ: จกฺขาทิสฺสุ จสฺสุ
 อินฺทฺริเยสุ ๑ อสฺสฺวตฺนฺติ: จกฺขุทวาราทินิ อรกฺขนฺตํ ๑ อมฺตฺนฺติ: ปริ
 เยสนมตฺตทา ปฏิกฺคหณมตฺตทา ปริโภคมตฺตทาติ อิมิสฺสา มตฺตตาย
 อชานนโต โภชนมฺหิ อมตฺตํ ๑ อปีจ “ปจฺจเวกฺขณมตฺตทา วิสฺสช
 ชนมตฺตทาติ อิมิสฺสาปี มตฺตตาย อชานนโต อมตฺตํ ๑ “อิทํ โภชนํ
 ธมฺมิกํ, อิทํ อธมฺมิกนฺติปี อชานนฺตํ ๑ กุสฺสิตฺนฺติ: กามพฺยาปาทวิทฺหีสํ
 วิตกฺกวสฺสิกตฺตาย กุสฺสิตํ ๑ หีนวีริยนฺติ: นิพฺพีริยํ จตฺตฺส อิริยาปเถสุ วีริ
 ยกรณวีริหิตํ ๑

ปสฺหตีติ: อภิกฺวติ อชฺโณตฺถรติ ๑ วาโต รุกฺขํ ว ทฺพฺพลนฺติ:
 พลววาโต ฉินฺนตฺถฺนุ ชาตํ ทฺพฺพลรุกฺขํ วิย ๑ “ยถา หิ โส วาโต
 ตสฺส รุกฺขสฺส ปุปฺพลพลฺลวาทินิปี ปาเตติ, ชุทฺทกฺสาขापิ ภูชติ,
 มหาสาขापิ ภูชติ, สมฺมูลปี ตํ รุกฺขํ อุพฺพตฺเตตฺวา อุทฺธมฺลํ อโธสาขํ
 กตฺวา คจฺจติ; เอวเมว เอวรूपํ ปุคฺคํ อนฺโต อุปฺปนฺโน กิเลสฺมาโร
 ปสฺหติ; พลววาโต ทฺพฺพล- รุกฺขสฺส ปุปฺพลพลฺลวาทิปาตนํ วิย
 ชุทฺทานุชฺทกฺทาปตฺติอาปชฺชนปี กโรติ, ชุทฺทกฺสาขากฺชนํ วิย นิสฺสคฺคิ
 ยาทีอาปตฺติอาปชฺชนปี กโรติ, มหาสาขากฺชนํ วิย เตรสฺสงฺฆาทีเส
 สาปชฺชนปี กโรติ, อุพฺพตฺเตตฺวา อุทฺธมฺลํ เหฏฺฐาสาขํ กตฺวา ปาตนํ
 วิย ปาราชิกาปตฺติอาปชฺชนปี กโรติ, สุวากฺขาตฺสาสนา นีหริตฺวา
 กติปาเหเนว คิหิภาวํ ปาเปติ; เอวรूपํ ปุคฺคํ กิเลสฺมาโร อตฺตโน
 วเส วตฺเตตีติ อตฺโต ๑

อสุภานุปสฺสสินฺติ: ทสฺสุ อสุภฺสฺสุ อตฺรํ อสุภํ ปสฺสนฺตํ, ปฏิกฺกุลม
 สิกारे ยุตฺตํ, เกเส อสุภโต ปสฺสนฺตํ, โลเม นเช ทนฺเต ตจํ วณฺณํ

สณฺจณํ อสุภโต ปสฺสนตํ ฯ อินฺทฺริเยสุติ: ฉสุ อินฺทฺริเยสุ ฯ สฺสํวตฺนุ
 ติ: นิमितฺตคฺคาหาทิวิริหิตํ ปิหิตทวารํ ฯ อมตฺตฺตาปฺฏิปกฺเขน โภชนม
 หิ จ มตฺตํ ฯ สทฺทฺธนฺติ: กมฺมสฺส เจว ผลสฺส จ สทฺทฺทหนลกฺขณาย
 โลกียสทฺธาย เจว ตีสุ วตฺถุสุ อเวจฺจปฺปสาทสฺงฺขาตาย โล
 กุตฺตรสทฺธาย จ สมฺนุนาคตํ ฯ อารทฺทวิริยนฺติ: ปคฺคหิตวิริยํ ปรี
 ญฺณวิริยํ ฯ ตํ เวติ: ตํ เอวรूपํ ปุคฺคํ ฯ “ยถา ทุพฺพลวาโต
 สณฺิกํ ปหฺรณฺโต เอกมฺนํ เสถํ จาเลตํ น สกฺโกติ; ตถา อพฺภนฺตเร
 อฺุปฺชฺชมาโนปิ ทุพฺพลกิเลสฺมาโร นปฺปสฺหติ โขเกตํ กมฺเปตํ จาเลตํ
 น สกฺโกตีติ อตฺถโ ๑

ตาปี โข ตสฺส ปุราณทฺตฺติยิกา เถรํ ปรีวาเตวา “ตฺวํ กํ อापฺจ
 จิตฺวา ปพฺพชฺโิต ? อิทานิ คิหิ ภาวิสฺสสิ น ภาวิสฺสสีติอาทีนํ วตฺวา
 กาสายานิ นีหฺริตฺกามา อเหสํ ฯ เถโร ตาสํ อากาโร สลลฺกฺเขเตวา นิ
 สินฺนาสนา วุฏฺจาย อิทฺธิยา อฺุปฺปติตฺวา กฺุฎฺฐาคารกณฺณิกํ ภาวิทิตฺวา
 อากาเสน คนฺตฺวา, สตฺถริ คาลา ปรีโยสาเปนฺเตเยว, สตฺถ
 สุวณฺณวณฺณํ สรีโร อภิตฺถวณฺโต โอตฺริตฺวา ตถาคตฺสฺส ปาเท วนฺทิ ฯ

คาลาปรีโยसानเ สมปฺตตฺตฺภิกฺขุ โสตาปตฺติผลาทีสุ ปตฺติจฺหึสูติ ฯ
 จุลลกาลมหากาลวตฺถุ ๑